

Forbundet for
arbeidsfolk

NORSK ARBEIDSMANDSFORBUND

Høring av forslag til endringer i regelverket om offentlige anskaffelser og byggherreforskriften

Forbundet viser til høringsnotat av 4. november 2022 om forslag til endringer i regelverket om offentlige anskaffelser og byggherreforskriften for å bekjempe sosial dumping og arbeidslivskriminalitet.

Forbundet er positiv til at regjeringen nå utarbeider en Norgesmodell med nasjonale seriositetskrav for alle offentlige anskaffelser, og at dette høringsnotatet utgjør første etappe i dette arbeidet. Kampen mot sosial dumping og arbeidslivskriminalitet har høy prioritet og berører mange av forbundets medlemsgrupper, bl.a. innenfor renhold og anlegg, hvor risikoen over tid har økt for useriøse arbeidsforhold, sosial dumping og arbeidslivskriminalitet.

På denne bakgrunn er Norsk Arbeidsmandsforbund tilfreds med at regjeringen nå ønsker å styrke håndhevingen av eksisterende regler i relevant lovgivning som vil bidra til å sikre viktige sider av arbeidstakernes rettigheter og motvirke sosial dumping og arbeidslivskriminalitet.

Det er derfor viktig at dette nå gjøres ved å stille krav i forskriftene på anskaffelsesområdet om at offentlig oppdragsgiver stiller kontraktsvilkår med de aktuelle leverandører om etterlevelse av regelverk innenfor de omtalte områder som innbefatter krav til bankbetaling, lovlige tilknytningsformer i arbeid, obligatorisk tjenstepensjon og tydeligere krav til HMS-kort i anleggs og renholdsbransjen.

Forbundet har betydelig erfaring med å håndtere konsekvensene dårlig etterlevelse og kontroll av særlig lønns- og arbeidsvilkår i offentlige anbud og på flere områder og er derfor sterkt for en styrking av offentlig tilsyn, samarbeid på tvers av etater i regi av a-krim sentrene, styrking av ordningene med regionale verneombud osv. Allikevel viser all erfaring at det er den virksomheten er ansvarlig byggherre, eller som kjøper varer og tjenester som er nærmest til å avdekke uregelmessigheter eller avvik hos leverandører. På samme måte er det disse som kjenner behovene i de enkelte prosjekter og besitter kompetanse og detaljkunnskap om forholdene. Det er derfor avgjørende at man på dette nivået stiller spesifikke krav i det enkelte anbud, samtidig som bestillere, innkjøpere og byggherrer er de som først og fremst har ansvaret for å følge opp sine leverandører. Vår oppfatning er ansvarliggjøring av den som faktisk kjøper varer og tjenester er den mest effektive måten å avdekke arbeidslivskriminalitet og manglende etterlevelse av lover og regler på. Dette fordrer i tillegg til et tydeligere regelverk kompetanseheving hos mange innkjøpere, samtidig som det må finnes

ressurser hos bestillere og byggherrer til å faktisk kontrollere om kontraktskravene etterleves. Så må i neste runde bestiller og byggherre få bistand til å håndtere evt. avvik, eller mistanke om avvik, hos de rette instanser som Arbeidstilsyn, NAV, Skatt, Politi etc.

Krav til språkferdigheter og informasjonsplikt i bygg og anleggs kontrakter for å ivareta HMS og sikkerhetshensyn, har derfor lenge vært etterspurt. Videre er det også viktig at de kommuner og fylkeskommuner som ønsker å håndheve et strengere innkjøpsregelverk, vil få anledning til det uavhengig av de angitte forslag til endringer på nasjonalt nivå.

Forbundet slutter seg videre til de foreslåtte endringene i lov av 17. juni 2016 nr. 73 om offentlige anskaffelser §§ 5 og 6 som omhandler forskrifter om arbeidsforhold, sosiale forhold og arbeidslivskriminalitet og forskrift om lønns- og arbeidsvilkår mv. i offentlige kontrakter. Dette omfatter også forslag til endringer i forskrift 8. februar 2008 nr. 112 om lønns og arbeidsvilkår i offentlige kontrakter.

Til lovens § 6a og forskriftens § 5a som bl.a. omhandler allmenngjorte avtaler vil forbundet likevel presisere at på områder som er dekket av forskrift om allmenngjort tariffavtale må det kreves at de deler av nevnte lønns- og arbeidsvilkår som ikke er allmenngjort, etterleves i tillegg. Det er ikke akseptabelt at lønns- og arbeidsvilkårene i oppdrag for offentlig byggherre er dårligere fordi at tariffavtalen er allmenngjort. Ut fra anskaffelsesrettslige grunnprinsipper som klarhet og forutberegnelighet, er det viktig å understreke at allmenngjøring ikke må medføre plutselig og betydelig reduksjon i minstenivå for lønns- og arbeidsvilkår. Dette kan også medføre at man i kostnadsøyemed bevisst velger allmenngjort avtale med svakere vilkår f.eks. med hensyn til kost og losji.

På denne bakgrunn vil forbundet tillate seg å påpeke at allmenngjøringsinstituttet er ment å sikre et minimumsnivå på enkelte punkter som lønn, reiseutgifter, enkelte tillegg osv., men det er kun enkelte punkter i en tariffavtale som er allmenngjort. At lov og forskrift om offentlige anskaffelser etter gjeldende praksis bortfaller ved offentlige innkjøp på allmenngjort område, skaper derfor et paradoks som ofte innebærer en betydelig forverring av lønns- og arbeidsvilkår dersom tariffavtaler er allmenngjort. Dette «allmenngjøringsparadokset» har neppe vært intensjonen, men er allikevel en realitet slik reglene etterleves i dagens situasjon. Forbundet mener derfor at det må tydeliggjøres at lov og forskrift er gjeldende i offentlige innkjøp, også dersom området er allmenngjort.

Forskrift om lønns- og arbeidsvilkår i offentlige kontrakter gjelder kun ved tildeling av offentlige tjenestekontrakter og bygge- og anleggskontrakter som overstiger visse terskelverdier, jfr. EØS-terskelverdiene i anskaffelsesforskriften § 5-3. Forskriften § 4. Forbundet er enig i at ordlyden endres til «som er lik» da dette vil være et mer presist begrep. Samtidig vil forbundet understreke at angitte terskelverdier innenfor renholdsområdet også kan være problematiske da disse kontraktene ofte er delt opp i mindre deler, og når ikke opp mht. terskelverdier opp mot 1, 3 millioner kroner og kan derfor falle utenfor kravene til lønns- og arbeidsvilkår i offentlige kontrakter i en sårbar renholdbransje. Disse forhold bør på denne bakgrunn tas opp til ny vurdering.

Et annet moment i som kan være problematisk når det gjelder blant annet terskelverdier er en stadig mer omfattende bruk av rammeavtaler. Dette har flere problematiske sider, men forbundets opplevelse er at bruk av rammeavtaler i stor grad benyttes for å omgå regelverket når det gjelder terskelverdier, og dermed anskaffelsesregelverket. Særlig på områder som vann- og avløp og veivedlikehold er bruk av rammeavtaler stadig mer utbredt, men også på tjenesteområder som for eksempel renhold er rammeavtaler i bruk. Forbundet oppfordrer departementet til å se nærmere på praksisen ved bruk av rammeavtaler, og konsekvensen av dette.

I forslag til endringer i forskrift av 12. august 2016 nr. 975 om innkjøpsregler i forsyningssektorene (forsyningsforskriften) ber departementet i høringsnotatet om synspunkter på om krav til bankbetaling bør gjelde alle sektorer ut over de tre angitte i denne høringen.

Forbundet støtter at dette bør gjelde alle sektorer da dette vil innebære mer oversiktlige og kontrollbare transaksjoner i alle offentlige innkjøp. Dette er viktig verktøy i bekjempelse av sosial dumping m.v.

Forbundet har ingen ytterligere merknader i denne omgang.

Vennlig hilsen

Brede Edvardsen

Nestleder

Norsk Arbeidsmandsforbund